

Op Reis door Vlaanderen.

BRUGGE.

Belfort te Brugge.

Zekeren namiddag te Brugge gevoelden wij geen lust gebouwen of museums te bezoeken. Wij dwaalden rustig door de stad, meest in de achterstraatjes.

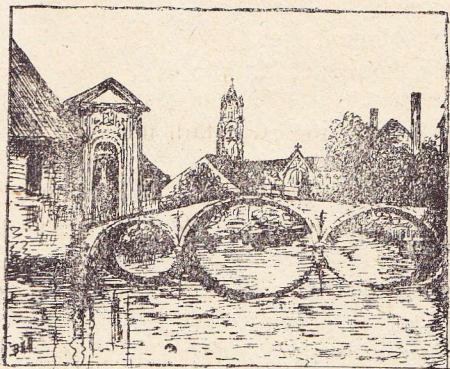
Vrouwen en meisjes zaten vóór hun deur te spellenwerken, soms halverwege de straat. Rusteloos arbeidden ze voort, zonder op te zien, zonder te verletten. — En wij dachten aan de kantindustrie.

De kant is 't onderwerp eeniger eigenaardige legenden.

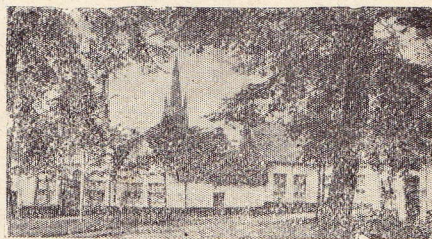
Een meisje van Brugge ging op een winter-namiddag naar haar verloofde, die in een naburig dorp woonde. Haar weg leidde door een bosch. De boomen waren met rijp overdekt. Dat was een prachtig gezicht. De maagd, die met naaldwerk bezig was om geen tijd te verliezen, kwam op de gedachte om ook met fijne draden zulke schoone figuren als van den rijp te maken. Onmiddellijk stelde ze zich aan 't werk. En 't lukte... Ze vervaardigde de eerste kant. Maar met bevroren handen verliet de maagd het woud. Alle rijke dames uit Brugge

wilden zulke prachtige kant koopen. Het meisje leerde haar kunst aan anderen, en zoo werd de kantnijverheid de dagelijksche bezigheid der Brugsche vrouwen. Anderen vertellen, dat een spinneweb een Brugsch meisje op het denkbeeld bracht kant te maken. Maar de maagd wist niet, waaraan de draden te bevestigen. Haar verloofde maakte dan houtjes of klosjes. Volgens een derde verhaal — of legende — werd de eerste kant te Venetië vervaardigd. Een meisje uit die stad was verloofd met een zeeman, die op zekeren dag ten oorlog vertrekken moest op de vloot. Tijdens zijne afwezigheid wilde het

meisje een schoone sjerp voor hem vervaardigen. Ze ontwierp zelf het patroon en 't was een tot nu toe onbekend naaldwerk, dat ze voortbracht. De vloot keerde terug... maar haar vriend was gesneuveld. Ter gedachtenis aan hem droeg het meisje zelf de sjerp. Dze trok de aandacht der voorname dames, die ook zoo'n sjerp begeerden. En op 't patroon van 't vernuftige me sje werden niet alleen sjerpen, maar ook sluiers vervaardigd. De kant was uitgevonden. Toen de Vlamingen met Boudewijn IV ter kruisvaart trokken, kwamen velen te Venetië... Ze zagen er de sjerpen en sluiers en brachten er mee voor hunne vrouw en dochters. De Vlaamsche meisjes, vooral de Brugsche, maakten de kant na, veranderden, verbeterden ze. En zoo werd Vlaanderen het land der kantnijverheid.

Aan 't Begijnhof.

Op 't Brugsch Begijnhof.

Nog een andere verklaring over den oorsprong der kantnijverheid. De gewader, die onze kruisvaarders in 't Oosten gezien hadden en van daar medebrachten, werden in Europa zeer bewonderd en wekten lust tot navolging. De edele dames in hun kasteelen, de kloosterlingen in hun gestichten, hielden zich urenlang met handwerken bezig. En hier in Vlaanderen werden eindelijk kanten vervaardigd, welke terecht een groote vermaardheid kregen.

Eerst gebruikte men de kant tot versiering van altaarkleeden en heiligen-gewaden. Maar weldra tooiden ook de edelvrouwen er zich mede. Toen de burgers door handel en nijverheid rijk werden, waren ze eveneens in staat veel geld aan kleedij te besteden. Denk slechts aan 't woord der nijdige Fransche vorstin, Johanna van Navarre, bij een bezoek aan Brugge : « Ik meende hier alleen koringin te zijn, en 'k zie er meer dan vierhonderd rond mij ».

Kant werd zoo algemeen gevraagd, dat de vrouwen uit het volk er moesten vervaardigen. — Wat eerst een liefhebberij van geduldige dames en kloosterzusters geweest was, werd dan een nijverheid. En Vlaanderen toonde ook hierin zijn meesterschap. Onze kanten vonden gretigen aftrek.

Toen Lodewijk XIV over Frankrijk regeerde, liet zijn minister Colbert driehonderd kantwerksters uit Vlaanderen komen, om hun beroep aan de

vrouwen van Parijs te onderwijzen. Maar die poging, om Vlaamsche kant tot een tak der Fransche nijverheid te maken, mislukte. Ons gewest handhaafde zijn roem

En ook thans nog ziet men in onze steden, te Brugge, Ieperen, Kortrijk vooral, maar eigenlijk heel Vlaanderen door, vrouwen en meisjes over hun kankussen gebogen.

..... Die vrouwen en meisjes noemt men « spellewerksters ». Het gedicht van Guido Gezelle kwam ons voor den geest :

Spllewerkend zie 'k u geerne
vingervaste, oudvlaamsche deerne;
die daar zit aan 't spinnen, met
't vlugge alaaam, uw kobbenet.

Vangen zult g'... hoe menig centen
in die looze garenprenten,
die gij neerstig, heen en weêr
krabbelt, op uw kussen neêr !

Schaars genoeg om licht en leven,
schamel dak en doek te geven
u, die kanten wijd en breed
werkt aan 't koninginnenkleed.

Vangen zult ge, o, schatten, geene;
maar mijn hert, dat hebt ge, kleene,
vast gevangen in den draad,
die gij van uw stokken laat.

— Figenaardig, dat spellewerken, hoorden wij menigmaal een vreemde dame uitroepen, en we hebben er gekend, die het zelfs zoo « eigenaardig » vonden, dat ze een kankussen kochten en dit wonderspel van klossen, spelden en draden leeren wilden. Eigenaardig gewis bij oppervlakkige beschouwing ! Denken we aan de hierboven vertelde legende. De Brugsche maagd verliet het bosch met bevroren handen. Die bijzonderheid heeft een diepe beteekenis.

Lezer, en gij lezeres, zult het nog dieper gevoelen, die Vlaamsche kant, zoo gezocht en beroemd de gansche wereld door, die kant waarmee de door de fortuin begunstigde vrouwen zich tooien, die kant met goud betaald — echter niet aan de spellewerksters — is helaas ! gewonnen ten koste der gezondheid onzer Vlaamsche vrouwen en meisjes !

Hoe zouden uit die tengere kinderen, die voortdurend over hun kussen

gebogen zitten, krachtige vrouwen groeien? Rusteloos arbeiden ze, onze spelletwerksters, om de vervaardigde kant zoo spoedig mogelijk naar een huis te brengen, een ruime burgerswoning, waar op een naamplaat in groote letters gegraveerd staat : « Dentelles ». Karig is het loon, dat ze er beuren.

Schaars genoeg om licht en leven
schamel dak en doek te geven
u, die kanten, wijd en breed,
werkt aan 't koninginnenkleed.

En soms, als de arme zwoegster haar werk haastig naar de koopvrouw brengt, om met het moeilijk verdiend loon brood te koopen, klinkt het haar tegen : « Madam kan u niet ontvangen... kom morgen eens terug ! »

Wij hebben, in 't vroege morgenuur, de arme bloeden van kinderen naar de kantwerkschool zien gaan. Op een leeftijd, dat andere meisjes spelen, stoeien, leeren, ja spelende leeren, kromt hun teer lichaampje zich over het kussen. En als die beklagenswaardige kleinen hun taak voldoende verrichten, brengen ze eenige centen naar huis. Met 't woord « bloedgeld » wordt veel geschermd en dikwijls misbruikt men het. Neen, die « kantcenten » zullen we geen bloedgeld noemen, maar toch, er kleeft iets aan het zink of dat nickel, dat de ouders zoo gretig uit de kinderhandjes ontvangen.

.....
Zoo rondblikkend en opmerkend kwamen wij op 't heerlijkste plekje van Brugge, aan 't Minnewater, eigenlijk « middene water » en dat oorspronkelijk een schippersdok was, waarover een houten brug lag, geflankeerd door twee steenen torens.

Van deze torens is alleen de westelijke blijven bestaan; hij werd gebouwd in 1348 en behoorde tot de vestingwerken der 14^e eeuw. De houten brug werd in 1740 door de tegenwoordige vervangen en van dat punt geniet men een overheerlijk gezicht op de stad.

Op den voorgrond de lieve woning van den sluiswachter. In de verte de ranke O. L. V. toren en daarachter als verscholen het Belfort. Langs weerskanten van 't rustig water prachtig geboomte, dat zijn takken in den vloed baadt. Op den boord van den vijver een vriendelijk buitengoed met aardige torentjes.

Van hier begaven we ons naar 't Begijnhof. Men mag de begijnhoven niet verwarren met kloosters. Ze staan tusschen deze laatste in en de wereld. Nog enkele steden, Brugge, Gent, Kortrijk, Diest, Lier, bezitten zulk een eigenaardige inrichting.

Over den oorsprong der begijnhoven werd nogal getwist. Volgens sommigen komt de naam « begijn » voort van Ste-Begga, de dochter van Pepijn van Herstal en de stichteres van 't klooster der koorvrouwen aan de Maas. Anderen denken aan Lambert Le Bègue († 1177) die 't eerste begijnenge-

sticht te Luik zou gebouwd hebben, terwijl derden beweren, dat dit woord ontstond uit 't Oud-Nederlandsch *beggen*, *beggenen*, *bedgan*, *bedgan* = ijverig bidden.

Uit de Nederlanden verspreidden zich deze instellingen over andere landen. De begijnen verbleven in huises, welke een plein omgaven; op deze opene plaats verhieven zich de kapel en het ziekenhuis. De begijnen voorzagen door handenarbeid in hunne behoeften. Aan hun hoofd stond een bestuurster. De begijnen mochten terug in de wereld keeren en ook huwen, beschikien over hunne nalatenschap, ofschoon deze veelal de algemeene kas ten goede kwam.

Matnen volgden hun voorbeeld na en vereenigden zich onder den naam van « *Begharden* » († 1220). Vooral in 't Zuiden van Frankrijk, maar ook in Duitschland en Nederland trof men dergelijke genootschappen aan.

Mochten de Begijnen zich verheugen in den eerbied der bevolking en zelfs in de gunst van vorsten en pausen, de *Begharden* daarentegen werden bespot en veracht.

Onze begijnhoven worden vooral bewoond door weduwen en bedaagde, ongehuwde vrouwen. Iedere begijn moet een kleine som schenken voor haar onderhoud. De eerste jaren brengt ze door in een gemeenschappelijke inrichting, om later haar intrek te nemen binnen een der kleine huisjes, welke met bedoeld gesticht en de kerk 't begijnhof vormen. Elk huisje draagt een nummer en meestal den naam van een Heilige.

De begijnen leggen eenige geloften af, maar verbinden zich niet en mogen, evenals in vroeger eeuwen, zooals we reeds zeiden, de stichting verlaten.

Gewoonlijk vertoeven de geestelijke zusters overdag in een gemeenschappelijke zaal, zich vooral bezig houdend met de vervaardiging van kant. Op vastgestelde uren, o. a. 's morgens om vijf uur reeds, begeven ze zich ter kerke om te bidden, terwijl ze zich 's avonds in 't Lof vereenigen. Het zwart gewaad en de witte kap doen ons aan gewone kloosterzusters denken.

Vele boerendochters worden begijn, vooral zoo vader niet rijk genoeg is, om een goeden bruidschat mede te geven. En in de huwelijken speelt het geld een voorname rol. Liever dan als « *oude-jongedochter* » op 't dorp te blijven, gaan velen naar 't begijnhof, waar ze immers aangenaam gezelschap vinden en rustig hun dagen kunnen slijten.

Ook gebeurt het wel, dat een boerenzoon zijn eenig overblijvende zuster beweegt, met een zekere som voor onderhoud, naar 't begijnhof te gaan; de jongeling kan dan zelf de hoeve voor zich behouden, want verdeeling der bezittingen is niet gewenscht in een land, waar de grond reeds zoo betwist wordt en men met iederen morzel akkerland woekeren moet.

't Brugsche begijnhof werd in de 13^e eeuw gesticht en zeer begunstigd door de Vlaamsche gravinne, Johanna van Constantinopl.

Boven de ingangspoort lezen wij :

PRINSELIJK BEGIJNHOF GESTICHT MCCCXXXV.

Reeds bij den eersten stap op 't ruime plein stonden wij getroffen stil. Hoe rustig hier onder de statige boomen, tusschen de witte huisjes, en daar op den achtergrond de oude kerk ! 't Was of wij een verlaten Vlaamsch dorpje binnentraden. Alles ademt hier vrede, kalmte. Wie denkt op deze plaats aan een levensstrijd ?

N^r 9. Prijs 35 cent. — Abonn. per jaar 20,80 fr. 30 December 1922.

'T VLAAMSCH GEZIN

Geïllustreerd Weekblad

Redactie-Uitgave : Gebr. HANS, Contich.

Filips Van Artevelde

en andere verhalen

door A. HANS

